

“Գրեցաւ գիրքս ի թվին ամենայն հայոց, ԶԺԵ, ամին ի մայրաքաղաքն ի յուսումնասիրութեան որ Թուրքն Բիլիյէ ասէ այս քաղաքին եւ փառք ասուածոյ”:

Ամիրտովլաթյան հաւան թուականը (1496 ԳԵԿՈՒՆՈՒՄ 8) յաւերժացնող յիշատակարանս բուրդով ի՞նչ պահար Պալաթի ձեռագրին մէջ, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատ օրինակներուն մէջ: Այս կարեւոր թուականն առաջին անգամ յայտնեց ՄԵԺ. Ա. Տուրիկեան 1890ին, Շապին Գարա-հասարէն առ իս ուղղած գրութեամբ մը¹, բայց ինչոր սխալով մը² Չփոխանակէի, զոր Հ. Ղեւոնդ Ա. Յունանեան փութաց տարափուսական հրատարակել³:

Երկրորդ անգամ հրատարակեց 1893ին մեծանունն Հ. Ղեւոնդ Ա. Արեւելի, իւր Հայկական Բառարկուն-Յիւն յառաջաբանին մէջ, որ նախապէս լոյս տեսած է Բաղմէկ Հանդէսին մէջ⁴, սակայն փոքրիկ սխալով մը, զոր Հ. Ղեւ. Յովսէփ Նանեան այլ չէ ուղղած⁵: Իսկ Հ. Ղեւոնդ Արեւելի, թուականը, Քրիստոսի 1497 թուականին համապատասխան իւր գրէ, որ ճիշդ չէ, վասն զի (ՋԻՆԵ) 945+551 հաւասար է 1496ին, եւ ոչ 1497ին:

1496 ԳԵԿՈՒՆԴԵՐ 8. 400 տարինն աւելի է ուրեմն որ վախճանած է մեր Ժրաջան բժիշկն Ամիրտովլաթ. եւ անշուշտ է՞ր. Պոլիս, եւ ո՞վ գիտէ՞ որ գերեզմանատան մէջ ամրափոխեցաւ:

Եթէ 1496ին զԱմիրտովլաթ համարինք 75 կամ 80 ամեայ, ծնած կ'ըլլայ 15^{րդ} դարու սկիզբները, այսինքն՝ 1416—1421, եւ “Օրոհո Բէշլու-Ֆեռնա, գրած ատենն արդէն եղած կ'ըլլայ 45 կամ 50 տարւան, որ դուրաւ իւր հասկըցողի անոր յառաջարանութենէն որ Ամիրտովլաթյան գրեթէ ամբողջ կենսագրութիւնն է, եւ իւր յայտնէ անոր բազմամեայ բժշկական փորձառութիւնը, այլեւայլ ճանապարհորդութիւններ, եւ բազմաթիւ ու յոգնած կենսաբան:

Անշուք առ այժմ գրելով ինչ սեպհական “Օրոհո Բէշլու-Ֆեռնա, օրինակին վրայ, վերջացնելու համար կ'ըսեմ թէ՝ Զեռագրիս 131^{րդ} էջին իւր սկիւր Արիապատինը, այսինքն Գեղարանութիւնը, որ կ'աւարտի 343^{րդ} էջին վրայ, ունենալով յետուստ կարեւոր յիշատակարան մը, զոր գրած է Նոյն ինչն Ամիրտովլաթ:

եւ որ ամբողջ գործին պարունակութեանը մասին կու տայ համառօտ եւ լիակատար տեղեկութիւն:

Երկրպէս ձեռագիրը տեսած օրինակներուս ամենէն կատարեալն եւ ընտիրն է, կատարեալ քան զՊալաթի օրինակն, ինչպէս յայտնի պիտի ըլլայ, երբ յաջողմ որ մի հրապարակ հանել տպագրութեամբ “Օրոհո Բէշլու-Ֆեռնա, իրկին ամբողջութիւնը, մեր նախնեաց Մասնագրութեան այս գոհարը, յանձնաճ յիշատակ Ամիրտովլաթ բժիշկին, որ ԺԵ. դարու հայ գրիչներուն նշանաւորն եղաւ եւ Նոյն դարուն հայ բժիշկութեան անթառամ պատիւը:

Բնիկս Բ. Պոլսոյ, 1 Մայիս 1899:

Տոթ. ՎԱՀՐԱՄ Բ. ԹՈՐԳՈՍԵԱՆ

Ի Ե Զ Ո Ւ Ա Ր Ա Ն Ա Վ Ա Ն

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԲՆԱՅՈՍԵ ԵՒ ԿԻՆԵՆՈՐ ԲԱՆԵՐԸ
(630 ԲԱՌԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ)

Հայերէն լեզուի ուսումնասիրութեան մէջ երկու գեղեցիկ եւ կարեւոր խնդիրներ կան, զորս հայ լեզուաբանութիւնը մինչեւ այսօր անխնամ թողո՞ւցեր է*: Այս խնդիրներն են հայերէնի բնաձայն եւ կրկնաւոր բառերուն կազմութեան եղանակը:

Առաջնոյն համար այսչափ միայն ծանօթ է ինչ՝ որ Հ. Սերովբէ 8^{րդ} դիւնեան՝ հայ լեզուաբանութեան լուրջ աշխատաւորը՝ միտք ունէր զբաղելու այս նիւթով, ինչպէս ինքը իւր յայտնէ Հնդեւրդու-Նախնեւորէն մէջ (Կ. Պոլիս 1885): Երկրորդն իրեւ միջմանիւթ միջմանակի դուռած էր անցեալ տարի (98 ապրիլ) Ստրասբուրգի

* Այսինքն՝ տպագրութեամբ դուր չէ հրատարակած: Բայց ինք տարիններ է վեր կատարեալ են թէ բնածայն եւ թէ ցրկնաւոր բառերու վրայ. — Կենթադրութիւն՝ այսօր հրատարակուածն ըստական տարբեր լեզուական հիմքով վրայ հաստատուած եւ առանկապէս հայ լեզուին հին տառական օրինաց վերածնունդ ըստ կարծ. զ. օ. կրկնաւորներուն մէջ ր, ռ, եւ չ, դ են տարիք իրար փոխանակել կամ անձնուր զիրեւ են մէջ: Պր. Ամառեան իւր ընդարձակ գրութեամբը շարձացած է ըստ կարծի լիակատար գումարով մը կազմել այս կարգի նայելէն բառերուն, որ զօրծէ անշամար նմ, հին դասական ըստիկ լեզուէն սկսեալ մինչն եւ նոր եւ նորագոյն (նամիկ) բառերն ալ ի քաց լծողով: Մանրամարտի եւ աշխատութիւնը, եւ ոչ աստ-գետն լեզուաբանութեան մէջ, այնու որ նիւթ կու տայ անըզազայն հետազոտութեանց:

ԽՈՒՐԱ

¹ ՏԵՐ. Արեւելի, ԹԻՒ. 1946, 12/24 Ցուիք՝ 1890:

² ՏԵՐ. Հնդեւրդու-Նախնեւորէն 1893, Ապրիլ, էջ 112—118:

³ Բաղմէկ, 1893, Մարտ, էջ 142:

⁴ Հայկական Բառարկուն-Յիւնից Բաղմէկի վրայ. Մասն:

Ա. Յեւր. Բ. էջ 364:

